

TYÖTTÖMIEN KESKUSJÄRJESTÖN LAUSUNTO HE 13/2020 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta.

Arvoisat työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan sekä sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenet,

Työttömien Keskusjärjestö pääosin kannattaa lakimuutosta, jolla pyritään kirkastamaan kuntouttavaan työtoimintaan vaadittavat laatuksiteerit. Esityksen:

”tarkoituksena on tarkentaa kuntouttavan työtoiminnan järjestämistä ja tuottamista koskevaa sääntelyä. Lisäksi lakiin lisättäisiin kuntouttavan työtoiminnan sisällön määrittelyä koskeva säännös. Kuntouttavaan työtoimintaan tulisi aina sisältyä myös henkilön tarvitsema tuki ja ohjaus. Lisäksi aktivointisuunnitelmaan ja monialaiseen työllistymissuunnitelmaan tulisi kirjata kuntouttavan työtoiminnan tavoite sekä henkilölle annettava tuki ja ohjaus kuntouttavan työtoiminnan aikana.”

Työttömien Keskusjärjestö toteaa, että kuntouttavan työtoiminnan asiakkaan ja myös toimintaa järjestävän tahon näkökulmasta, lakiesityksen tulee olla kunniahimoisempi palvelun kehittämisen osalta. Esityksen konditionaalimuodot on muutettava toiminnaksi (vrt. tulisi olla tuki ja ohjaus– tulee olla...). Alla keskeisiä parannusehdotuksiamme:

1. Kuntouttavan työtoiminnan lainsäädäntöä on ehdottomasti muutettava ns. kuntouttavaan suuntaan. Kuntien ja palveluja tarjoavien tahojen tulee kyetä ohjaamaan toimintaan osallistuvia henkilöitä yksilöllisesti ja luomaan heille mahdollisuuksia aitoon työntekoon, ja/tai opiskeluun tai oppisopimuskoulutukseen. Lisäksi tulee kartoittaa henkilön fyysinen ja psyykinen terveydentila kehitettävän työkykyohjelman mukaisesti.
2. Kuntouttavan työtoiminnan valtionosuudet ovat jääneet ajassa jälkeen. Tämä koskee sekä kuntouttavan työtoiminnan päiväkorvausta valtiolta kunnille, että asiakkaan saamaa päiväkohtaista 9 euron päivärahaa.

Esityksessä puhutaan markoista, ja marka-ajalle korvaukset ovat myös jääneet. Korvaukset eivät ole nousseet 20 vuoteen. Vastaavana aikana elinkustannukset ovat elinkustannusindeksin mukaan nousseet tammikuun 2000 ja tammikuun 2020 välillä 34,3 %.

https://www.stat.fi/til/khi/2020/02/khi_2020_02_2020-03-13_tau_003_fi.html

Resurssien heikennyksillä on merkittäviä vaikutuksia. Kunnat säästävät palvelun järjestämisen kustannuksissa. Esimerkiksi kuntouttavan työtoiminnan asiakasmäärien nousupaineen johdosta, Pääministeri Sipilän hallitus leikkasi lailla kuntouttavan työtoiminnan korvauspäiviä viidestä neljään. Tällä oli päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivien asiakkaiden kannalta heikentävä laadullinen vaikutus. Säännöllinen päivärytmi, jota kuntouttava työtoiminta ylläpitää, on merkittävä osa palvelun toimivuutta.

Asiakkaiden näkökulmasta: Jos kuntouttavan työtoiminnan rahallinen päiväkorvaus jää heikoksi, asiakkaiden on vaikeaa motivoitua osallistumaan palveluun. Heikko osallistuminen puolestaan heikentää kuntoutustavoitteiden toteutumista.

Työttömien Keskusjärjestö ry

Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki. Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9

www.tyottomat.fi • etunimi.sukunimi@tyottomat.fi tai toimisto@tyottomat.fi

Verkkolaskuosoite: 003710039099. Välittäjän tunnus: 003721291126. Verkkolaskuoperaattori: Maventa Oy

Työttömien Keskusjärjestö esittää, että palvelun järjestäjälle tulee turvata riittävä määrä asiantuntijoita yksilövalmennukseen ja ohjaukseen, joka edistää yksilön kuntoutumista ja työllistymistä.

3. Merkittävä ongelma on, että kuntouttavan työtoiminnan päiväkorvaus maksetaan per toteutunut kuntoutuspäivä. Käytännössä tässä saattaa olla vaihtelua kuntien ja palveluntuottajien eri sopimusten mukaan. Mutta jos maksetaan per toteutunut kuntoutuspäivä, niin ohjausresurssit ei jousta samalla tavalla kuin asiakkaan läsnäolo palvelussa.

Selkeämpää on, että valtion korvaus maksetaan suunniteltujen päivien pohjalta – ei toteutuneiden päivien pohjalta. Kuntia tulee velvoittaa tekemään samalla tavalla. Asiakassuunnitelman päivittämisessä sovittaisiin siitä, lisätäänkö suunniteltuja kuntouttavan työtoiminnan päiviä/per viikko, vai onko asiakkaan kunto heikentynyt, että suunniteltuja työtoiminnan päiviä/per viikko täytyy laskea.

Nykyinen käytäntö on johtanut hämmentävään keskusteluun siitä, mitä tehdään asiakkaille, jotka eivät kykene edes kuntouttavaan työtoimintaan. Heidän kuntonsa on niin heikko, etteivät voi osallistua sovittuun edes yhteen päivään per viikko, vaikka haluaisivatkin muuten toipua.

Ei sellaisia asiakkaita voi olla Suomessa. Kuntouttava työtoiminta on järjestettävä siten, että kaikki kuntoutusta tarvitsevat ja haluavat voivat siihen osallistua. Jos palvelun järjestämiseen on varattu riittävät resurssit, tämä on mahdollista.

Työttömien Keskusjärjestö esittää:

-Valtion päiväkorvaus kunnille per kuntouttavan työtoiminnan asiakas nostetaan 12 euroon/per päivä.

- Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaan osallistumiskorvaus nostetaan 12 euroon/per päivä.

-Kuntouttavan työtoiminnan aktivointisuunnitelmaan/asiakassuunnitelmaan kirjataan päivätavoitteet, ja palvelun järjestäjälle maksetaan palkkio päivätavoitteiden mukaan.

4. ”Aktivointisuunnitelma” on nimikkeenä vanhentunut. Työttömät kokevat sen loukkaavana. Kuka aktivoi? Ketä aktivoidaan? Miksi aktivoidaan? Kuka ei ole aktiivinen? Kenen mielestä?

Työttömien Keskusjärjestö esittää: ”aktivointisuunnitelma” muutetaan neutraalimpaan muotoon esimerkiksi ”asiakassuunnitelma.”

5. Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaille ei synny eläkekertymää. Tähän on saatava muutos. Kuntouttavassa työtoiminnassa on asiakkaita, jotka ovat päätyneet vuosikausiksi toimintaan.

Työttömien Keskusjärjestö esittää: Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaille on järjestettävä työtakuu - eli subjektiivinen ja pitkäaikainen vuosien mittainen oikeus palkkatukeen (riippuen esimerkiksi asiakkaan iästä, terveystilanteesta yms.). Oikeus olisi asiakkaan lunastettavissa esimerkiksi vuoden kuntouttavan työtoiminnan jälkeen. Myös tipahtaminen takaisin kuntouttavaan työtoimintaan täytyy voida hyväksyä, mikäli työsuhteinen työ on liian haastava kokonaisuus asiakkaalle.

6. Työttömien Keskusjärjestö suhtautuu epäilevästi kuntouttavan työtoiminnan liittämiseen yritystoimintaan. Hallituksen esityksen muotoilu ”Kuntouttavaa työtoimintaa ei saa hankkia yritykseltä.

Työttömien Keskusjärjestö ry

Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki. Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9

www.tyottomat.fi • etunimi.sukunimi@tyottomat.fi tai toimisto@tyottomat.fi

Verkkolaskuosoite: 003710039099. Välittäjän tunnus: 003721291126. Verkkolaskuoperaattori: Maventa Oy

Tämä ei kuitenkaan koske kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalla henkilöllä annettavaa tukea ja ohjausta.” Esitys on hyväksyttävä, mutta saattaa avata ongelmia käytännön toteutuksessa.

Työttömien Keskusjärjestön näkökulmasta kuntouttavaa työtoimintaa ei voida käyttää osana yrityksen ansaintalogiikkaa, mutta käytännössä tätäkin tehdään. Eroa on esimerkiksi, poimiiko kuntouttavan työtoiminnan asiakas marjoja, tai hoitaako eläimiä Green Care yrityksessä suhteessa siihen, että kuntouttavan työtoiminnan asiakas käy fysioterapeutilla tai kuntosalissa saaden terveys-, ohjaus- ja kuntoutuspalvelua. Näitä asioita tulee täsmentää lakiesityksessä ja mahdollisissa tulevaisissa asetuksissa.

Työttömien Keskusjärjestön esitys: Rakennetaan kuntouttavan työtoiminnan rinnalle malli, joka mahdollistaa asiakkaiden työehtosopimuksen mukaisen työn teon. Asiakas voisi olla viikon aikana sekä kuntouttavassa työtoiminnassa, että tehdä osa-aikaisesti palkkatyötä avoimilla työmarkkinoilla. Mallissa voisi esimerkiksi hyödyntää palkkatukea ja viikon viidettä päivää jolloin, ei voida järjestää varsinaista kuntouttavan työtoiminnan päivää.

7. **Kuntouttavan työtoiminnan palveluvalikoimassa ei huomioida riittävästi velkaneuvontaa. Asiakkaan monialaisen palvelukartoitukseen tulee liittää nykyistä vahvemmin velkaneuvonta.** Mikäli velka-asia kummittelee taustalla, niin työllistyminen ei etene, koska työnhakijalla on heikot kannustimet työllistyä.
8. Kuntouttavan työtoiminnan palveluun tulee voida liittää asiakkaan tarpeiden pohjalta muuta kuntoutumista ja työhyvinvointia tukevaa toimintaa kuin työskentely varsinaisessa työtoiminnassa. Tästä tulee sopia aktivointisuunnitelmassa/asiakassuunnitelmassa.
9. Kuntouttavan työtoiminnan ja hankintalain toteuttaminen kunnissa ontuu. Hankintakilpailutuksessa voi voittaa toimija, jolla ei ole tiloja, henkilökuntaa, kokemusta eikä alan verkostoja. Samalla viivalla voi olla toimija, jolla on jo kymmenien vuosien kokemus, keskeinen sijainti, laajat verkostot sekä koko palveluketju kuntoutuksesta työllisyyteen rakennettuna. Nykyiseen kilpailutuskäytäntöön on saatava nopea muutos siten, että hankintaan sovelletaan laatukriteereitä kunnissa nykyistä vahvemmin hintakriteerin sijasta.

KYSYMYS KORONAEPIDEMIAAN LIITTYEN: Miten turvataan niiden yhdistysten toimintaedellytykset, jotka ovat järjestäneet kuntouttavaa työtoimintaa sopimuksilla kuntien kanssa.

Voitaisiinko esimerkiksi yhdistyksiä ottaa epidemian ja poikkeustilan ajaksi mukaan toimimaan vastaavien kokoluokan korvauksilla tukemaan ikäihmisten kaupassakäyntiä yms. matalan kynnyksen kotipalveluita karanteenitilanteissa olevien vanhusten auttamiseksi? Tällä ja muilla mahdollisilla kriisiajan palveluilla ylläpidettäisiin nykyisiä rakenteita läpi kriisin.

Työttömien Keskusjärjestön puolesta,

Jukka Haapakoski
Toiminnanjohtaja
050 577 2580

Työttömien Keskusjärjestö ry

Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki. Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9

www.tyottomat.fi • etunimi.sukunimi@tyottomat.fi tai toimisto@tyottomat.fi

Verkkolaskuosoite: **003710039099**. Välittäjän tunnus: **003721291126**. Verkkolaskuoperaattori: **Maventa Oy**